Stadskerk Nijmegen (OCP), 22 mei 2022, Zesde zondag van Pasen.'
voorganger: ds. Pieter Endedijk (PKN)

[1e lezing: Joël 2,21-27] (Nieuwe Bijbelvertaling)
21 Wees niet bang meer, akkers, barst uit in gejubel,
want de HEER doet grote daden!
22 Wees niet bang meer, dieren van het veld,
want een kleed van groen bedekt de woestijn,
de bomen dragen volop vrucht,
vijgenboom en wijnstok geven hun rijkdom.
23 En jullie, kinderen van Sion, wees blij
en barst uit in gejubel om de HEER, jullie God,
want hij geeft regen om je te verkwikken,
hij laat de regen overvloedig op je neerdalen,
vroege regen en late regen, elk op de juiste tijd.
24 De dorsvloeren liggen weer vol met graan,
de perskuipen lopen over van wijn en olie.
25 Ik zal jullie schadeloosstellen voor de oogst van jaren die door al die zwermen sprinkhanen is opgevreten, door mijn grote leger, dat ik op jullie had afgestuurd. 26 Je zult weer volop te eten hebben, meer dan genoeg, en je zult de naam van de HEER, je God, prijzen, want ik heb wonderbaarlijk met jullie gehandeld; nooit zal mijn volk weer te schande gemaakt worden. 27 Dan zullen jullie inzien dat ik in Israëls midden ben, dat alleen ik, de HEER, jullie God ben; nooit zal mijn volk weer te schande gemaakt worden.

[Evangelie: Johannes 14,22-29] (Nieuwe Bijbelvertaling)
22 Toen vroeg Judas (niet Judas Iskariot) aan Jezus: 'Waarom zult u zich wel aan ons, maar niet aan de wereld bekendmaken, Heer?' 23 Jezus antwoordde: 'Wanneer iemand mij liefheeft zal hij zich houden aan wat ik zeg, mijn Vader zal hem liefhebben en mijn Vader en ik zullen bij hem komen en bij hem wonen. 24 Maar wie mij niet liefheeft, houdt zich niet aan wat ik zeg, en wat jullie mij horen zeggen, zijn niet mijn woorden, maar de woorden van de Vader door wie ik gezonden ben. 25 Dit alles zeg ik tegen jullie nu ik nog bij jullie ben. 26 Later zal de pleitbezorger, de heilige Geest die de Vader jullie namens mij zal zenden, jullie alles duidelijk maken en alles in herinnering brengen wat ik tegen jullie gezegd heb.
27 Ik laat jullie vrede na; mijn vrede geef ik jullie, zoals de wereld die niet geven kan. Maak je niet ongerust en verlies de moed niet. 28 Jullie hebben toch gehoord dat ik zei dat ik wegga en bij jullie terug zal komen? Als je me liefhad zou je blij zijn dat ik naar mijn Vader ga, want de Vader is meer dan ik. 29 Ik vertel jullie dit nu, voordat het gebeurt, zodat jullie het geloven wanneer het zover is.

[overweging:]
Gemeente van Christus,

Voor tafelgesprekken met vrienden kan niet genoeg tijd worden genomen. Je gunt elkaar de ruimte om over alles te spreken wat er in je leeft, wat de vriendschapsband aangaat, persoonlijke zaken, wat er in de wereld speelt.

Het is vandaag de zesde zondag van Pasen, Pasen ligt alweer ruim een maand achter ons. De herinnering aan de vreugde en inspiratie van dat feest begint te vervagen. Maar het evangelie van deze dag brengt ons weer terug bij het paasvuur.

Een gesprek aan tafel. Het gedeelte dat wij op deze zondag horen volgt op het evangelie van Witte Donderdag, over de voetwassing. Dat verband is van belang. Jezus en zijn leerlingen zijn aan tafel gebleven en komen met elkaar in gesprek, een langdurig gesprek, waaruit wij in deze weken enkele gedeelten horen.
Het is een uitgebreid gesprek waarin Jezus de tijd neemt om zijn boodschap samen te vatten, zijn vrienden te bemoedigen, voor te bereiden op wat komen gaat.

Deze hoofdstukken in het Johannes-evangelie worden vaak de afscheidsrede van Jezus genoemd. Nu zijn er wel woorden te horen die op zijn afscheid duiden, maar het is geen samenhangend geheel. De tekst is mogelijk ook in de loop van enkele decennia in de eerste eeuw samengesteld.
Deze hoofdstukken uit het evangelie zijn een gesprek aan de hand van vragen die de leerlingen stellen. Zo is er ruimte voor vraag en antwoord, geduldige herhaling waarin steeds bepaalde kernwoorden hoorbaar zijn, woorden die troostvol richting willen geven. Daarom zou ik liever niet van een afscheidsrede willen spreken, maar van een troostrede.

En daarom wil ik enkele troostwoorden uit het evangelie noemen, die onderstrepen, zoeken naar de betekenis van die woorden voor ons.

De woorden uit het evangelie die vandaag tot ons komen, zijn het begin van het antwoord op een vraag van een van de leerlingen: Judas, niet de leerling die Jezus zal verraden – wordt er nadrukkelijk bij gezegd – maar de andere Judas: ‘Waarom zult U zich wel aan ons, maar niet aan de wereld bekendmaken?’
Dat deze vraag en de reactie van Jezus daarop in het evangelie is opgenomen, betekent dat die vraag essentieel was voor die vroege gemeente. Een kleine groep die bedreigd werd, anderen zagen die vroege kerk juist als een uitverkoren kleine groep, een wat wereldvreemd genootschap, ingekeerd, onzichtbaar.
Er waren ook wel bewegingen die zich wilden afwendden van de wereld, omdat zij Gods toekomst niet in het hier en nu zagen, maar ergens anders.

De woorden van het evangelie wijzen juist een omgekeerde weg: je niet van de wereld afkeren, maar je toewenden, niet loslaten, maar vasthouden, niet opgeven, maar volhouden in vertrouwen.

Je toewenden tot de wereld, vasthouden, volhouden – het vraagt nogal wat van die gemeente, die vroege gemeente, maar ook van de huidige gemeente, zoekend naar wegen in een tijd waarin de kerk – althans in de ons vertrouwde vorm – meer en meer naar de marge verschuift.
De vraag van Judas is een actuele vraag.

Jezus spreekt troostwoorden. En wie dit gedeelte van het evangelie leest komt ze herhaaldelijk tegen, ook in de perikoop van deze zondag.

Troostwoorden – Jezus spreekt over liefhebben, over liefde.
Dat woord verstaan wij vaak eenduidig: de liefde die tot mij komt, die ik ontvang, die persoonlijk is, één op één. Het is vragende liefde. 'Eros' in het Grieks. Maar dat woord kent het Nieuwe Testament niet.
Het woord dat juist heel vaak in de Bijbel voorkomt is het woord liefde dat afgeleid is van een Grieks woord dat wij kennen uit het begrip 'agapè-maaltijd', liefdesmaal. Het is de gevende liefde, kiezen voor een ander. Het komt binnen het domein van solidariteit. Dat is de liefde die Jezus voor zijn vrienden heeft en die hen ook moet verbinden.
Het is liefde die op gelijkwaardigheid en wederkerigheid is gebaseerd, liefde die geen eigenbelang dient, maar zoekt wat de ander dient. Het is de liefde die de ander ruimte biedt om daarop te reageren in alle vrijheid

Troostwoorden – Jezus spreekt over vrede.
Vrede wordt vaak verstaan als het tegenover van oorlog.
Maar vrede als Bijbels begrip is een nieuwe wereld waarin ieder mens tot bloei komt, tot zijn en haar recht. Vrede is een schepping die niet bedreigd wordt. Vrede is voelbare, merkbare aanwezigheid van God in ons midden.
De profeet Joël spreekt over die volheid van het bevrijde bestaan, zichtbaar in de akkers die in bloei staan, de dieren die opleven, mensen die de vruchtbaarheid zien. Het is een teken – zo zegt de profeet – dat God in het midden van zijn volk is. Heel de aarde mag delen in de volheid en de vreugde van de aanwezigheid van God in deze wereld. Ook de psalm die we als tussenzang zongen is een uiting van die uitbundigheid.

Het is de vrede die Jezus zijn vrienden geeft als een testament. Het is de vrede die wij elkaar moeten schenken, van hand tot hand, zegt het slotlied van deze viering.
Het is de vrede waarmee volgelingen van Christus elkaar begroeten rond de Maaltijd van de Heer. Door elkaar die vrede toe te zeggen, vier je dat de Heer in ons midden is. We geven elkaar die vrede, zonder aanzien des persoons. We zijn niet selectief, ieder mag erin delen.

Troostwoorden – Jezus spreekt over de heilige Geest.
Nu bestaat het misverstand dat die Geest pas met Pinksteren aanwezig is. Maar de Geest is er vanaf de aanvang. In het scheppingslied lezen we dat de Geest van God zweefde over de wateren. Steeds als God iets nieuws begint, komt de Geest ter sprake, of beter: is aanwezig, onmisbaar. Steeds opnieuw wordt het werk van de schepping hernomen. Zo zal de Geest in de kring van de leerlingen, ook in de voege gemeente en tot in onze tijd werkzaam zijn.

Die heilige Geest wordt in het evangelie vaak 'Trooster' genoemd, goed passend in de troostwoorden van Jezus.
Maar onze vertaling gebruikt een ander woord: pleitbezorger. En dat brengt ons binnen domein van de rechtspraak. Je zou het ook kunnen vertalen met: advocaat. De heilige Geest is advocaat: pleit niet alleen voor je, maar is je ook nabij, een gids en helper, die je de weg wijst.

Liefde, vrede, Geest – troostwoorden van Jezus.
Woorden die aangeven hoe God aanwezig is waar mensen met deze woorden kunnen leven. Troostwoorden waarmee die vroege gemeente het moest doen, om je niet af te wenden van de wereld, maar toe te wenden, niet loslaten, maar vasthouden, niet opgeven maar in vertrouwen volhouden.

Hoe staat die gemeente in die wereld die nu niet meteen de vreugde en verwondering van het evangelie deelt, hoe die gemeente als een kleine minderheid staande te midden van het onbegrip dat hen ten deel valt.

Zijn dat niet de vragen die de kerk, elke kerkelijke gemeenschap zich altijd moet stellen, ook in onze tijd? Wij worden niet vervolgd, dwars gezeten, maar de kerk is nooit vanzelfsprekend. Steeds opnieuw moet je weer zoeken naar die toewending, dat vasthouden, dat volhouden.

De vraag van Judas blijft intrigeren: 'Waarom zult U zich wel aan ons, maar niet aan de wereld bekendmaken?'
Is die vroege kerk en de kerk in onze tijd bedoeld als een kleine kern in de grote wereld?

Deze week waren de vaste voorgangers van deze Stadskerk bijeen voor hun regulier overleg. Er ontstond een boeiend gesprek over de plaats die de Stadskerk inneemt of zou kunnen innemen en hoe je dat vormgeeft en vooral: hoe krijgen we mensen in beeld die we nu niet in beeld hebben? Niet om angstvallig zieltjes te winnen, om ze binnen de muren van jouw kerk te krijgen, maar vanuit de gedachte dat de christelijke traditie zo waardevol, betekenisvol is, dat je steeds moet zoeken naar vormen om de verhalen van geloof, hoop en liefde gestalte te geven voor mensen van onze tijd.

Kerk zijn gebeurt binnen de muren van kerkgebouwen met alle schatten die daar zijn. Maar kerkzijn gebeurt ook daarbuiten, in nieuwe vormen, onverwachte momenten en ontmoetingen.
In het gesprek van de pastores werd het beeld van de boom genoemd: de stam, geworteld in de aarde, en steeds groeien er nieuwe takken, nieuwe bladeren. Soms moet er een tak gesnoeid worden om weer verder en opnieuw te groeien, soms is een tak afgestorven.

De kerk heeft haar wortels in Schrift en traditie. Elke zondag opnieuw mogen we de schatten uit die traditie opdelven om ons te voeden, om van te leven. Maar we moeten ook ruimte bieden, ademruimte, dat nieuwe loten kunnen ontstaan. Laat ze maar groeien, laat de Geest maar waaien.
Als die Geest ons aanblaast ontstaat er nieuw leven, voor mensen en voor de kerk.
Huub Oosterhuis heeft dat onnavolgbaar verwoord in een lied:

> De Geest des Heren heeft / een nieuw begin gemaakt,
> in al wat groeit en leeft / zijn adem uitgezaaid.
> De Geest van God bezielt / wie koud zijn en versteend
> herbouwt wat is vernield / maakt één wat is verdeeld.

Pieter Endedijk, endedijk@hetnet.nl